

Dyrhólaey, friðland

Mýrdalshreppur

Stjórnunar- og verndaráætlun 2020-2029

Júní 2020

Drög

Heiti skýrslu: Dyrhólaey, stjórnunar- og verndaráætlun

Útgáfunúmer:

Mánuður, ár:

Unnið af: Guðbjörg Gunnarsdóttir

Útgefandi: Umhverfisstofnun

Forsíðumynd: Raul Taciú, mynd sótt af Unsplash.com

Aðrar myndir: Daníel Freyr Jónsson

Suðurlandsbraut 24

108 Reykjavík

Sími: 591 2000

Netfang: ust@ust.is

Veffang: www.ust.is

Efnisyfirlit

1. INNGANGUR	6
1.1. Samráð	7
1.2. Eignarhald og umsjón	7
1.3. Lagalegur og stjórnsýslulegur rammi	7
1.4. Verndargildi og verndarflokkur	7
2. LÝSING Á SVÆÐINU	9
2.1. Mörk svæðisins.....	9
2.1.1. Tengsl við áhrifasvæði.....	9
2.1.2. Aðkomuleiðir	10
2.2. Náttúruminjar	10
2.2.1. Jarðminjar, gróður og vistgerðir.....	10
2.2.2. Dýralíf	10
2.3. Menningarminjar	11
2.4. Landnotkun	12
2.4.1. Landbúnaður og hlunnindi	12
2.4.2. Kvikmyndataka og ljósmyndun	12
2.4.3. Ferðapjónusta og útivist.....	12
2.5. Helstu ógnir.....	13
2.6. Innviðir og mannvirki	13
2.6.1. Landvarsla	14
2.6.2. Samráðshópur	14
2.6.3. Byggingar og vegir	14
2.6.4. Göngu-, reið- og hjólaleiðir	15
2.6.5. Skilti	15
2.6.6. Úrgangur	15
2.7. Rannsóknir og vöktun	15
2.8. Öryggismál	16
2.9. Fræðsla og kynning	16
2.10. Mönnuð og fjarstýrð loftför	16
3. MARKMIÐ, STEFNA OG LEIÐIR.....	17
3.1. Ástandsmat.....	17
3.2. Stjórnsýsla	17
3.3. Svæðisskipting.....	17
3.4. Náttúruminjar	18
3.4.1. Jarðminjar, gróður og dýralíf.....	18
3.5. Menningarminjar	19
3.6. Landnotkun.....	19
3.6.1. Landbúnaður og veiðar	19

3.6.2.	Kvikmyndataka og ljósmyndun	20
3.6.3.	Ferðþjónusta og útivist.....	20
3.7.	Helstu ógnir.....	20
3.8.	Innviðir og mannvirki	21
3.8.1.	Landvarsla	21
3.8.2.	Aðgengi og takmarkanir á umferð	22
3.8.3.	Vegir og bílastæði.....	22
3.8.4.	Göngu-, reið- og hjólaleiðir	22
3.8.5.	Skilti.....	23
3.8.6.	Úrgangur	23
3.9.	Öryggismál	23
3.10.	Fræðsla og kynning	24
3.11.	Mönnuð og fjarstýrð loftför.....	24
3.12.	Rannsóknir og vöktun	25
4.	SÉRSTAKAR REGLUR UM UMFERÐ OG DVÖL	26
	VIÐAUKI I	29
	VIÐAUKI II	30
	VIÐAUKI III.....	32
	VIÐAUKI IV	33

Leiðarljós

Landslag Dyrhólaeyjar er stórbrotið, útsýnið úr eyggi á fáa sína líka og lífríkið er samofið landinu; ríkt fuglalíf og fjöru- og landvistgerðir. Leiðarljós þessarar áætlunar er að varðveita samspil landslags, lífríkis og menningar þannig að manneskjan fái notið um ókomin ár í sátt við umhverfið.

1. Inngangur

Dyrhólaey er um 120 metra hár höfði sem gengur í sjó fram við suðurströnd Íslands. Norðurhluti hans er aflíðandi brekka en annars er höfðinn þverhnipt standberg. Klettatanginn Tóin er syðsti hluti Dyrhólaeyjar og í gegnum hann er gat. Tóin er sá hluti Dyrhólaeyjar sem er hvað þekktastur.

Dyrhólaey var friðlýst sem friðland skv. auglýsingu í Stjórnartíðindum nr. [101/1978](#) og er 151,43 ha. að stærð.

Stjórnunar- og verndaráætlun fyrir Dyrhólaey tók gildi árið 2014 og gildir til 2023 en sú áætlun sem hér lítur dagsins ljós er endurskoðun á henni. Eldri áætlunin þjónaði ekki lengur hlutverki sínu vegna mikilla breytinga sem orðið hafa á svæðinu síðustu ár samfara fjölgun ferðamanna og breyttum áherslum varðandi uppbyggingu innviða og stjórnun ferðamannasvæða hér á landi. Að hluta til byggir þessi áætlun á forvera sínum, einkum annar kafli sem snýr að lýsingu svæðisins.

Vinna við gerð nýju stjórnunar- og verndaráætlunarinnar fyrir Dyrhólaey hófst í október 2019. Áætlunin er unnin af samstarfshópi sem var skipaður vegna gerðar hennar skv. 81. gr. laga um náttúruvernd nr. [60/2013](#). Markmið með gerð stjórnunar- og verndaráætlunarinnar er að móta framtíðarsýn og stefnu um verndun friðlandsins og hvernig viðhalda og auka eigi verndargildi þess. Henni er ætlað að vera stjórnæki fyrir starfsemi innan friðlandsins.

Stjórnunar- og verndaráætlunin gildir til ársins 2029 og er skipt í fjóra kafla. Í fyrstu tveimur köflunum eru bakgrunnsupplýsingar um Dyrhólaey og lýsing á svæðinu, í þriðja kafla er sett fram stefnumótun og markmið fyrir svæðið og í fjórða kafla eru settar fram þær sérreglur sem gilda um friðlandið samkvæmt áætlun þessari.

Aðgerðaáætlun fyrir friðlandið gildir til þriggja ára og er uppfærð árlega í samræmi við þriggja ára verkefnaáætlun [Landsáætlunar um uppbyggingu innviða](#) (Landsáætlun). Í aðgerðaáætlun eru tilgreindar þær aðgerðir sem farið verður í árlega og aðgerðir sem áætlað er að fara í til þriggja ára í senn. Aðgerðaáætlun er aðgengileg á heimasíðu Umhverfisstofnunar.

Stjórnunar- og verndaráætlunin var unnin í samstarfi við landeigendur og sveitarfélagið Mýrdalshrepp. Samstarfshóp við gerð áætlunarinnar skipuðu:

- Ágúst Valfells, fulltrúi landeigenda
- Einar Freyr Elínarson, sveitarfélaginu Mýrdalshreppi
- Daníel Freyr Jónsson, Umhverfisstofnun
- Guðbjörg Gunnarsdóttir, Umhverfisstofnun
- Magnús Freyr Sigurkarlsson, Umhverfisstofnun

Upplýsingar um friðlandið Dyrhólaey má finna á heimasíðu Umhverfisstofnunar, <https://ust.is/nattura/naturuverndarsvaedi/fridlyst-svaedi/sudurland/dyrholaey/>.

1.1. Samráð

Í samræmi við 3. mgr. 81. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd var haft samráð við fagstofnanir og aðila sem hagsmuna hafa að gæta á svæðinu. Í upphafi kynningarferlis var sent bréf til þessara aðila, sjá lista í [viðauka IV](#), þar sem upplýst var um að vinna við gerð stjórnunar- og verndaráætlunar fyrir friðlandið væri að hefjast. Leitað var til fagstofnana á vinnslutíma og fulltrúar Umhverfisstofnunar funduðu með æðarbónda sem í kjölfarið sendi inn ábendingar. Þessum aðilum var einnig sent bréf í upphafi kynningarferlis þar sem upplýst var um kynningartíma og hvar tillögu að áætluninni væri að finna.

1.2. Eignarhald og umsjón

Dyrhólaey er í óskiptu landi jarðarinnar Austurhúsa sem er í eigu Mýrdalshrepps og þriggja einstaklinga. Umhverfisstofnun annast umsjón og rekstur friðlandsins sbr. 2. mgr. 13. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd. Austur- og Vesturhúsajarðir í Dyrhólhverfi eiga sameiginlega nytjar í Dyrhólaey.

1.3. Lagalegur og stjórnsýslulegur rammi

Dyrhólaey var friðlýst sem friðland skv. auglýsingu í Stjórnartíðindum nr. 101/1978, sjá auglýsingu um friðlýsingu í [viðauka I](#). Samkvæmt auglýsingu fer Umhverfisstofnun með málefni friðlandsins.

Í friðlýsingarskilmálum Dyrhólaeyjar er alþjóðlegra samninga ekki sérstaklega getið en þeir samningar sem hafa þýðingu fyrir Dyrhólaey og íslensk stjórnvöld hafa staðfest eru samningurinn um vernd villtra plantna og dýra og lífsvæða í Evrópu (Bernarsamningurinn) sem fullgiltur var árið 1993, samningurinn um líffræðilega fjölbreytni (Ríósamningurinn), fullgiltur 1995, alþjóðasamþykkt um fuglavernd frá 1956 og evrópski landslagssamningurinn sem fullgiltur var í ríkisstjórn Íslands vorið 2019.

Minjastofnun Íslands hefur yfirumsjón með verndun fornleifa- og byggingararfs í samræmi við lög um menningarminjar [nr. 80/2012](#).

Mýrdalshreppur fer með skipulagsvald á svæðinu. Í gildi er [aðalskipulag](#) Mýrdalshrepps 2012-2028¹ og [deiliskipulag](#) fyrir Dyrhólaey sem samþykkt var árið 2005. Breyting á skipulaginu var gerð árið 2014.² Í umfjöllun um auðlindir í aðalskipulaginu er einn áherslupunkta að lögð verði fram skýr stefna um verndun og nýtingu Dyrhólaeyjar og aðliggjandi svæða.³

1.4. Verndargildi og verndarflokkur

Verndargildi Dyrhólaeyjar felst fyrst og fremst í fuglalífi svæðisins þó ekki sé skýrt kveðið á um tilgang friðunarinnar í auglýsingunni um friðlýsinguna en í henni er lögð áhersla á verndun svæðisins á varptíma. Verndun Dyrhólaeyjar felst ekki einungis í verndun fuglalífsins heldur er einnig lögð áhersla á að vernda landslag svæðisins en segja má að lífríkið sé að

¹ VSÓ Ráðgjöf (2012)

² Landslag (2014)

³ VSÓ Ráðgjöf (2012)

vissu leyti fólgið í landslaginu auk þess sem að íhlutun mannsins hefur stuðlað að því lífríki sem er á svæðinu í dag. Með friðlýsingu Dyrhólaeyjar hefur þessi heild verið vernduð. Verndun Dyrhólaeyjar stuðlar að verndarmarkmiðum fyrir vistgerðir, vistkerfi og tegundir sbr. 2. gr. laga um náttúruvernd [nr. 60/2013](#) en einnig að verndarmarkmiðum fyrir jarðminjar, vatnasvæði, landslag og víðerni sbr. 3. gr. sömu laga þar sem landslag friðlandsins þykir einkar fagurt og sérstætt.

Dyrhólaey var friðlýst sem friðland skv. náttúruverndarlögum nr. 47/1971. Í þeim lögum var friðland skilgreint sem landsvæði sem mikilvægt væri að varðveita sakir sérstaks landslags, gróðurfars eða dýralífs. Með gildistöku núverandi laga um náttúruvernd breyttist skilgreiningin nokkuð en samkvæmt nýju lögnum eru landsvæði friðlýst sem friðland skv. 49. grein laganna til að vernda tilteknar vistgerðir og búsvæði og styrkja verndun tegunda lífvera sem eru sjaldgæfar eða í hættu samkvæmt útgefnum válistum eða til verndar lífríkis sem er sérstaklega fjölbreytt eða sérstætt. Þessi markmið falla vel að þeim hluta af friðlýsingu Dyrhólaeyjar sem fjallar um að varðveita og viðhalda náttúrulegu ástandi svæðisins og þá sérstaklega fuglalífi þess. Hins vegar er ekki talað um vernd landslags í 49. gr. laganna en í 50. grein laganna er fjallað um landslagsverndarsvæði. Í kafla [3.2.](#) í áætlun þessari er lagt til að auglýsing um friðlandið Dyrhólaey verði endurskoðuð og gefst þá tækifæri til að endurmeta friðlýsingarflokk Dyrhólaeyjar.

Samkvæmt skilgreiningu Alþjóðlegu náttúruverndarsamtakanna IUCN á flokkun friðlýstra svæða er [flokkur V](#), verndað landslag, sá sem einna best getur átt við Dyrhólaey. Á svæðum í flokki V hefur samspil manns og náttúru skapað svæðinu sérstöðu sem byggir á vistfræðilegu, líffræðilegu, menningarlegu og sjónrænu gildi þess. Varðveisla þessa samspils er nauðsynleg til verndunar og viðhalds svæða í flokki V og þeirra náttúrufarslegu gilda og annarra gilda sem svæðið hefur. Samkvæmt leiðbeiningum IUCN er megin markmiðið með verndun svæða í flokki V verndun landslags og lífríkis og þeirra náttúruverndargilda sem hafa orðið til með íhlutun mannsins⁴.

⁴ <https://www.iucn.org/theme/protected-areas/about/protected-area-categories>

2. Lýsing á svæðinu

2.1. Mörk svæðisins

Friðlandið Dyrhólaey er 151,43 ha að flatarmáli. Mörk svæðisins má sjá á korti í [viðauka II](#).

2.1.1. Tengsl við áhrifasvæði

Í aðalskipulagi Mýrdalshrepps eru náttúrufarslegir þættir taldir til helstu auðlinda hreppsins og talað um að efla byggð og nýta tækifæri til atvinnusköpunar í tengslum við þjóðgarða og verndarsvæði.⁵ Samfélagslegt gildi Dyrhólaeyjar er fjölpætt. Hún hefur mikið hagrænt gildi þar sem margir íbúar sveitarfélagsins og aðrir hafa beinar og óbeinar tekjur af Dyrhólaey. Nytjarnar, önnur starfsemi og búseta í eyinni hafa einnig sögulegt og menningarlegt gildi fyrir samfélagið. Ferðamenn skapa tekjur og svæðið skapar störf. Svæðið hefur jafnframt gildi fyrir íbúa Mýrdalshrepps og fleiri landsmenn sem mikilvægur hluti af ímynd svæðisins og raunar landsins alls sem náttúruverlu. Orðspor svæðisins og virðing fyrir staðnum er því mikilvægur þáttur og hefur Dyrhólaey tilfinningalegt gildi fyrir marga, bæði Íslendinga og útlendinga, sem hafa kynnst svæðinu.⁶

⁵ VSÓ Ráðgjöf (2012)

⁶ Umhverfisstofnun (2014)

2.1.2. Aðkomuleiðir

Gott aðgengi er að Dyrhólaey frá hringveginum, Suðurlandsvegi. Austan við Pétursey er ekið niður Dyrhólaveg, veg nr. 218, hjá Litlahvammi í Mýrdal, um Vatnsskarðshóla að Dyrhólaey. Vegurinn klofnar í eygni og liggur annarsvegar að Lágey og hins vegar upp á Háey. Vegkaflinn upp á Háey er malarvegur og merktur fyrir fjórhjóladrifsbíla. Vegur 218 flokkast sem tengivegur skv. vegaskrá Vegagerðarinnar.⁷

2.2. Náttúruminjar

Í aðalskipulagi Mýrdalshrepps 2012-2028 segir: „Náttúran felur í sér tækifæri til útivistar, fræðslu, rannsókna og ferðamennsku. Hún er því bæði verðmæt á eigin forsendum og á forsendum lýðheilsu, menningar og atvinnusköpunar“.⁸

2.2.1. Jarðminjar, gróður og vistgerðir

Dyrhólaey er talin hafa myndast á hlýskeyði á isöld og er ein yngsta eldstöðin á gosrein sem gengur suður frá Mýrdalsjökli. Eyjan hefur af öllum líkindum myndast í eldgos í hafi, þar sem aðstæður hafa verið líkar þeim er Surtsey myndaðist. Dyrhólaey er í stöðugri mótun, einkum vegna ágangs sjávar, og hafa á síðustu áratugum orðið umtalsverðar útlitsbreytingar á henni sökum sjávarrofs. Syðsti oddi eyjunnar er Tóin, um 100 metra hár gatklettur, sem jafnframt er syðsti landfasti oddi Íslands. Dyrhólaey er allmikið gróin en ber þó merki uppblásturs á sumum svæðum. Gróðurfarið ber þess merki að eyjan liggur við opna brimströnd.⁹

Í friðlandinu eru bæði fjöruvistgerðir og landvistgerðir. Vistgerðir fjörunnar eru grashólavist og sjávarkletta- og eyjavist sem eru með hátt verndargildi og sandstrandarvist, hrúðukarlafjörur og líflitlar sandfjörur með lágt verndargildi. Þær eru á lista Bernarsamningsins yfir vistgerðir sem þarfnast verndar nema sandstrandarvist. Landvistgerðir með mjög hátt eða hátt verndargildi eru gulstararflóavist, starungsmýrarvist, víðikjarrvist og grasengjavist sem allar eru á lista Bernarsamningsins.¹⁰

Í [viðauka III](#) er tafla yfir helstu vistgerðir sem finnast innan friðlandsins.

2.2.2. Dýralíf

Fuglalíf Dyrhólaeyjar er vel þekkt og hentar hún vel til fuglaskoðunar þar sem margar tegundir hafa fundist og tiltölulega auðvelt að fylgjast með háttum margra þeirra af stuttu færi. Nokkrar þeirra tegunda sem sést hafa í Dyrhólaey teljast sjaldgæfar á landsvísu, t.d. brandugla, skeiðönd, gulönd og haförn.¹¹ Friðlandið er hins vegar ekki skilgreint sem mikilvægt fuglasvæði skv. vistgerðakorti Náttúrufræðistofnunar Íslands og er ekki á alþjóðlegri skrá yfir slík svæði, IBA (e. Important Bird Areas).¹²

⁷ <http://www.vegagerdin.is/vegakerfid/vegaskra/>

⁸ VSÓ Rággjöf (2012)

⁹ Umhverfisstofnun (2014)

¹⁰ <http://vistgerdakort.ni.is/>

¹¹ Umhverfisstofnun (2014)

¹² Mikilvæg fuglasvæði á Íslandi, 2017

Í úttekkt á fuglalífi í Dyrhólaey sumarið 2012 voru sex tegundir sjófugla algengastar; æðarfugl, fýll, rita, kría, langvía og lundi.¹³ Undanfarin ár hefur fuglalíf verið kannað til að afla upplýsinga til grundvallar ákvörðunar um takmörkun á aðgengi almennings að eyinni um varptíma. Vorið 2020 sáust 17 tegundir fugla. Lítið sást af fuglum ofan á Háey og Lágey utan rita í Tónni og fýla í klettum. Hundruðir af svartfugli sáust við dranga og langvía sat þétt á syllum. Silfurmáfar, svartbakar, sílamáfar, hvítmáfar, skúmar og hrafnar sáust á stangli auk tveggja bjargdúfa. Talsvert sást af fuglum í votlendi vestan við Lón, álfir, jaðrakannar, stelkar, hrossagaukar, tjaldar og stokkendur.¹⁴ Vorið 2019 höfðu einnig sést steindeplar, heiðlóur, lóuprælar, gráhegri, teistur, lundar og æðarfugl en æðarfugli hefur fækkað í Dyrhólaey frá því sem áður var og er ástæða þess óþekkt.¹⁵

Sjávardýralífið við Dyrhólaey er fremur auðugt og hafa fundist þar fjöldi tegunda, s.s. kræklingur, sandsíli, bleikja, sjóbirtingur, sandkoli, flundra o.fl., auk þess sem landselir og útselir hafa haldið til á svæðinu.¹⁶ Hvalir sjást reglulega stutt frá landi. Refur sækir í friðlandið og geta áhrif hans á fuglastofna verið mjög mikil. Samkvæmt upplýsingum frá æðarbónda sem nýtir æðarvarpið hefur verið fylgst með dýrunum um árabil, farið snemma á morgnana í maí og júní í eftirlitsferðir um svæðið og hafa dýrin verið felld.¹⁷

2.3. Menningarminjar

Dyrhólaey er sögulega og menningarlega óaðskiljanleg frá byggðinni í Dyrhólahverfi en íbúar þess hafa frá upphafi byggðar nytjað og verndað náttúruauðlindir eyjarinnar. Fjöldi örnefna, rústa, rétta, garða og annarra menja bera fyrri og síðari mannvistum þessum glöggt vitni líkt og sjá má á korti í deiliskipulagi Dyrhólaeyjar.¹⁸ Samkvæmt skrá um friðlýstar fornleifar eru engar slíkar innan friðlandsins.¹⁹ Dyrhólaviti var byggður árið 1927 og var vitinn, ásamt nánasta umhverfi, friðaður árið 2003 skv. 1. mgr. 3. gr. laga um húsafriðun nr. 104/2001.²⁰

Fornleifaskráning var gerð á hluta Dyrhólaeyjar árið 2000 vegna vinnu við deiliskipulag en henni hefur ekki verið lokið. Alls fundust 14 staðir með rúmlega 20 fornleifum eða rústum og sýna þær minjar um sjósókn og fjárbúskap.²¹ Sjá nánar kafla [2.10](#).

Samkvæmt [lögum um menningarminjar](#) nr. 80/2012 eru minjar sem náð hafa 100 ára aldri friðaðar sökum aldurs. Minjastofnun Íslands hefur umsjón með menningarminjum sbr. sömu lög.

¹³ Erpur Snær Hansen og Ingvar Atli Sigurðsson (2012)

¹⁴ Erpur Snær Hansen (2020)

¹⁵ Erpur Snær Hansen (2019)

¹⁶ Umhverfisstofnun (2014)

¹⁷ Eva Dögg Þorsteinsdóttir (munnleg heimild, 12.06.20)

¹⁸ Landslag (2005)

¹⁹ Forleifanefnd (1990)

²⁰ <https://www.map.is/minjastofnun/#>

²¹ Bjarni F. Einarsson (2000)

2.4. Landnotkun

Svæðið hefur verið nýtt um aldir og ber staðurinn vitni um það og mannvirki í eynni enduróma sögu hennar. Ábúendur í Dyrhólahverfi hafa nýtt eyna til margra ára með grastekju, eggjatöku og æðarrækt. Eyjan er mjög vinsæll áningarstaður ferðamanna.

2.4.1. Landbúnaður og hlunnindi

Þau hlunnindi sem hafa verið nýtt af landeigendum og eru nýtt af bændum í Dyrhólahverfi, sem eiga nýttar í Dyrhólaey, eru reki, sauðfjárbætur hluta sumars og nýttar á æðardúni og heilsujurtum. Auk framantaldra hlunninda teljast til hefðbundinna nýttar nýttar á fýl og svartfugli. Gildi þessara nýttar bænda í Dyrhólaey er margþætt. Í þeim eru fólgin tækifæri til verðmætasköpunar sem bætir búsetuskilyrði fyrir ábúendur og nýttar bænda eru hefðir sem hafa menningarlegt og sögulegt gildi. Þá stuðlar verndun og uppbygging æðarvarpsins að verndun annars fuglalífs og gróðurs á svæðinu.²² Í friðlýsingarskilmálum kemur fram að beit sé ekki leyfð fyrir 25. júní og óheimilt sé að halda þar stórgripum til beitar.

2.4.2. Kvikmyndataka og ljósmyndun

Sökum sérstaks og fagurs landslags hefur Dyrhólaey verið vinsælt ljósmyndaefni um langa hríð og m.a. hafa myndir af henni birst í margvíslegu kynningarefni fyrir Ísland. Þá hafa kvikmyndagerðarmenn einnig nýtt eyna og umhverfi hennar til myndatöku.

2.4.3. Ferðaþjónusta og útivist

Dyrhólaey hefur um langt skeið verið á meðal vinsælustu ferðamannastaða landsins. Aðal aðdráttarafl eyjunnar fyrir ferðamenn er fjölbreytt fuglalíf, jarðfræði, útsýni og landslag.

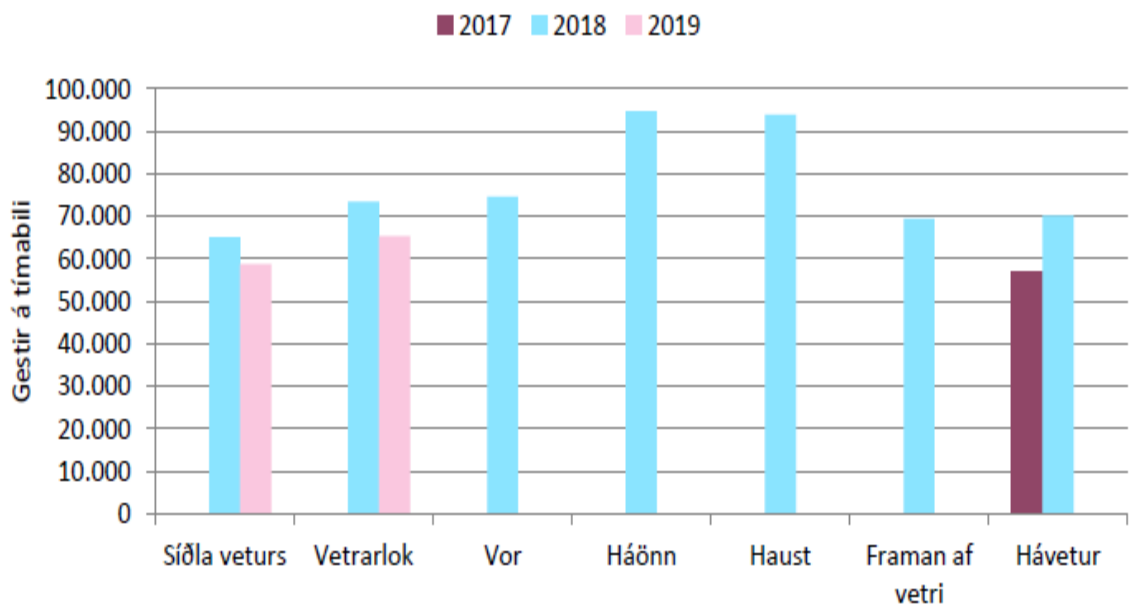
Árið 2013 var áætlað að tæplega 150 þúsund ferðamenn hafi komið í Dyrhólaey og var það 100% fjölgun á tíu árum. Talið var að í júlí og ágúst það ár hafi um 40 þúsund ferðamenn lagt þangað leið sína í hvorum mánuði.²³ Frá þeim tíma hefur fjöldi gesta aukist enn frekar líkt og nýrri talningar sýna en frá haustinu 2017 hefur verið fylgst með umferðinni og bílar taldir. Samkvæmt þeim talningum komu á milli 535 og 540 þúsund gestir í Dyrhólaey árið 2018 en þeim virðist hins vegar hafa fækkað framan af ári 2019 samanborið við sama tíma árinu áður.

²² Umhverfisstofnun (2014)

²³ Landslag (2014)

Tafla 1. Meðalfjöldi bifreiða á dag og meðalfjöldi gesta á dag í Dyrhólaey eftir árstíma.²⁴

	2017	2018	2019		2017	2018	2019
Síðla vetrar		388	350	Síðla vetrar		1.164	1.049
Vetrarlok		500	444	Vetrarlok		1.499	1.333
Vor		711		Vor		2.132	
Háönn		903		Háönn		2.708	
Haust		894		Haust		2.681	
Framan af vetri		551		Framan af vetri		1.653	
Hávetur	170	209		Hávetur	510	627	

Tafla 2. Fjöldi gesta í Dyrhólaey frá haustinu 2017 til vors 2019.²⁵

2.5. Helstu ógnir

Helsta ógnin við verndargildi Dyrhólaeyjar er óheft umferð og uppbygging við viðkvæm búsvæði og sérstakt landslag.

2.6. Innviðir og mannvirki

Samkvæmt friðlýsingarskilmálum er mannvirkjagerð og jarðrask í friðlandinu háð leyfi Umhverfisstofnunar.

Árið 2014 var gerð breyting á deiliskipulagi á svæði á Lágey. Breytingin fólst í að heimila byggingu salernis- og þjónustuhúss og nýrri staðsetningu bílastæða. Gert var ráð fyrir að

²⁴ Rögnvaldur Ólafsson & Gyða Þórhallsdóttir (2019)

²⁵ Rögnvaldur Ólafsson & Gyða Þórhallsdóttir (2019)

Þáverandi vegur niður á Lágey myndi nýtast sem aðalgöngustígur niður að útsýnistöðum á Hamrinum, Skorpunefi og Brestnefi. Í skipulaginu segir að stígurinn skuli vera aðgengilegur hreyfihömluðum og skal taka mið af því við efnisval og lengdarhalla. Hann muni jafnframt nýtast sem þjónustuleið og neyðaraðkoma.²⁶

2.6.1. Landvarsla

Umhverfisstofnun sér um eftirlit á svæðinu og frá árinu 2018 hefur landvörður verið starfandi þar árið um kring. Samkvæmt auglýsingu um friðlýsingu Dyrhólaeyjar er Umhverfisstofnun heimilt að takmarka umferð um eyjuna á tímabilinu 1. maí til 25. júní. Á undanförunum árum hefur tíðkast að loka eyjunni yfir næturna á varptíma. Landvarsla hefur sömuleiðis verið aukin á varptímanum og áhersla lögð á að tryggja að engin umferð sé utan afmarkaðra göngustíga um viðkvæm varplönd.

2.6.2. Samráðshópur

Samráðshópur hefur verið starfandi um málefni friðlandsins. Hópurinn samanstendur af sérfræðingi Umhverfisstofnunar, fulltrúa sveitarfélags og fulltrúa landeigenda. Hópurinn hefur að jafnaði fundað einu sinni til tvisvar á ári þar sem farið er yfir rekstur og málefni svæðisins.

2.6.3. Byggingar og vegir

Inn á svæðið liggur akvegur frá Þjóðvegi nr. 1 sem klofnar í tvennt þegar komið er inn í Dyrhólaey. Annars vegar liggur góður vegur að bílastæði á Lágey og hins vegar liggur malarvegur að bílastæði á Háey, ætlaður fjórhjóladrifsbílum. Aðal aðkomusvæði Dyrhólaeyjar er á Lágey.

Árið 2017 var salerni reist á Lágey og er það opið allt árið. Samhliða var nýtt bílastæði gert og það gamla lagt af. Á aðkomusvæðinu er gert ráð fyrir nestisaðstöðu, hjólastæðum og upplýsingaskiltum um náttúrufar, sögu og gönguleiðir.²⁷

Í Lágey eru mannvirki sem tengjast áformum um hafnargerð sem uppi voru upp úr miðri síðustu öld. Skarð hefur verið sprengt niður í Kirkjufjöru og steypar uppfestur sitt hvoru megin við skarðið.

Á Háey er Dyrhólaviti, sem var friðaður árið 2003 (sjá [kafla 2.3](#)), auk útihúsa sem áður voru nýtt fyrir búfénað. Þau hús hafa verið gerð upp og hafa landverðir aðstöðu þar. Vatnstankur, rotþró og símamastur eru við húsið. Einnig er lítill verkfærageymsla í nágrenninu.

Samkvæmt friðlýsingarskilmálum skal friðlandið girt fjárheldri girðingu og hafa bændur í Dyrhólhverfi sinnt því. Eyjan er girt að norðan og vestan en ekki er talin þörf á girðingu annars staðar á eyjunni.

²⁶ Landslag (2014)

²⁷ Landslag (2014)

2.6.4. Göngu-, reið- og hjólaleiðir

Nokkrar afmarkaðar gönguleiðir eru á svæðinu. Á Lágey eru gönguleiðir út á Brestnef og að útsýnisstað áleiðis að Skorpunefi. Búið er að loka aðgengi að Kirkjufjöru þar sem fólki stafar mikil hættu af brimöldunni. Milli Lágeyjar og Háeyjar, ofan Kirkjufjöru, liggur gönguleið meðfram bjarginu að bílastæði á Háey og áfram að útsýnisstað rétt sunnan Skollastígs. Einnig er gönguleið upp að vitanum.

Skipulagðar reið- og hjólaleiðir eru ekki um friðlandið. Umferð með hesta er heimil en lausaganga er ekki leyfð.

2.6.5. Skilti

Í friðlandinu eru tvö upplýsingaskilti og eitt um fugla. Skiltin eru komin til ára sinna og farin að láta á sjá. Unnið er að endurnýjun og uppsetningu nýrra skilta í friðlandinu.

2.6.6. Úrgangur

Ekki er móttaka fyrir úrgang innan friðlandsins.

2.7. Rannsóknir og vöktun

Náttúrufarsrannsóknir hafa verið gerðar í Dyrhólaey auk þess sem fornleifar hafa verið rannsakaðar.

Frá árinu 2017 hafa fimm tegundir bjargfugla, fýll, rita, langvía, stuttnefja og álka, verið vaktaðar á völdum stöðum á landinu. Dyrhólaey er ekki einn þeirra staða en niðurstöður frá öðrum stöðum, einkum á Suðurlandi, eru samt sem áður áhugaverðar fyrir lífríki Dyrhólaeyjar. Frá 2017 til 2019 kom fram veruleg fækkun fýlissetra og varpárangur sveiflast

milli ára. Ritum fækkaði víðast hvar með fáeinum undantekningum á Suðvestur- og Suðausturlandi. Varpárangur var breytilegur milli ára og svæða. Ekki voru miklar breytingar hjá langvíu. Á sama tíma ýmist fjölgaði eða fækkaði stuttnefjum á talningarstöðum. Álkum hefur fjölgað í öllum byggðum nema Látrabjargi. Sé horft aftur til ársins 2009 virðist fjöldi setra langvíu og stuttnefju standa að mestu í stað á sunnanverðu landinu. Ritum hefur alls staðar fækkað, nema á Suðausturlandi. Fremur litlar breytingar hafa orðið á fjölda langvíu í nær öllum byggðum og lítills háttar fjölgun hefur orðið á stuttnefju. Álkum hefur fjölgað.²⁸

Í tengslum við ákvarðanir um takmörkun á aðgengi almennings að Dyrhólaey undanfarin vor hefur fuglafræðingur gert úttekt á fuglalífi eyjarinnar.

Við fornleifaskráningu fundust rúmlega 20 fornleifar á 14 stöðum og eru flestir frá tímabilinu 1550-1900. Fjórir staðanna teljast hafa hátt minjagildi, sex talsvert minjagildi og fjórir lítið. Þeir sem teljast með hátt minjagildi tengjast trúlega allir sjósókn en útræði hefur verið mikið frá og við Dyrhólaey fyrr á tíð. Sumir staðanna eru í hættu vegna landeyðingar.²⁹

Leita skal leyfis Minjastofnunar Íslands og hafa samráð við minjavörð Suðurlands ef rannsóknir eða framkvæmdir fela í sér jarðrask.

2.8. Öryggismál

Helstu hættur sem steðja að gestum í friðlandinu eru hrun- og hraphættur, ásamt hvössum vindum. Brimaldan er varhugaverð ef farið er út fyrir girðingar. Öryggishandbók friðlýstra svæða hefur ekki verið staðfærð fyrir friðlandið.

2.9. Fræðsla og kynning

Þar sem mikill fjöldi ferðamanna heimsækir eyrna á ári hverju er hún tilvalin til þess að koma upplýsingum og fræðslu um sögu og náttúru svæðisins á framfæri. Dyrhólaey er einnig hluti af Kötlum Jarðvangi sem styður enn frekar gildi svæðisins og nágrennis til fræðslu og rannsókna. Landverðir hafa boðið upp á tilfallandi fræðslugöngur.

2.10. Mönnuð og fjarstýrð loftför

Nokkuð er um að þylur og litlar flugvélar fljúgi yfir friðlandið en í samræmi við gildandi lög og reglur. Flug fjarstýrðra loftfara er nýlega tilkomið og getur það truflað bæði dýr og menn.

²⁸ Yann Kolbeinsson o.fl. (2019)

²⁹ Bjarni F. Einarsson (2000)

3. Markmið, stefna og leiðir

Markmið þessarar áætlunar er að vernda ásýnd Dyrhólaeyjar og viðhalda verndargildi svæðisins og lífríkis þess. Einnig er markmiðið að tryggja jákvæða upplifun gesta með því að viðhalda náttúrufarslegum gæðum svæðisins. Fjöldi fólks heimsækir Dyrhólaey árið um kring. Í þessum kafla verður leitast við að skilgreina markmið, útskýra framtíðarstefnu svæðisins og kortleggja aðgerðir sem framkvæma þarf á næstu árum. Aðgerðirnar eru áætlaðar með fyrirvara um að fjármagn til framkvæmda fáiast hverju sinni.

3.1. Ástandsmat

Ástandsmat verður unnið árlega fyrir friðlandið. Ástandsmatið snýr að eftirliti og úttekt á skipulagi í friðlandinu, ástandi innviða og álagi á náttúru þess. Í matinu eru jafnframt skilgreindar leiðir til úrbóta þar sem þess er þörf.

Aðgerðir:

- ✓ Ástandsmat verði unnið fyrir áfangastaði ferðamanna og gönguleiðir.

3.2. Stjórnarsýsla

Auglýsing um friðlýsingu Dyrhólaeyjar er frá árinu 1978 og því orðin nokkuð gömul. Þörf er á því að endurskoða friðlýsinguna í heild sinni með það að markmiði að skýra tilgang og markmið friðlýsingar, reglur sem gilda innan svæðisins og mörk þess.

- ✓ Auglýsing um friðlýsingu Dyrhólaeyjar verði endurskoðuð.

3.3. Svæðisskipting

Friðlandið í Dyrhólaey skiptist í tvö megin svæði, Háey og Lágey. Mikilvægt er að stýra umferð um staðinn til að reyna að koma í veg fyrir að örtröð myndist, upplifun gesta rýrni svo og verndargildi svæðisins.

Gert er ráð fyrir mismunandi uppbyggingu og þjónustu á svæðunum sbr. **töflu 3**.

Svæði 1, Lágey. Á Lágey er aðal áningarstaður friðlandsins. Þar er aðgengi fyrir alla, vegur með bundnu slitlagi, salerni, upplýsingaskilti og göngustígar.

Svæði 2, Háey. Á Háey eru innviðir lágstemmdir og þörf á aðgæslu mikil.

Tafla 3. Stefna varðandi umgengni, innviði og nytjar.

	Lágey	Háey
Umferð gesta er óheimil utan gönguleiða og áningarstaða án leyfis Umhverfisstofnunar.	X	X
Skilgreindir útsýnisstaðir með aðgengi fyrir alla.	X	
Bundið slitlag á veg og bílastæði, þjónustað allt árið.	X	
Bílastæði fyrir rútur.	X	
Salernisaðstaða.	X	

3.4. Náttúruminjar

Mikilvægt er að vernda vistkerfin sem finnast í Dyrhólaey til að viðhalda líffræðilegum fjölbreytileika á svæðinu. Öll landnotkun skal vera með sjálfbærum hætti og á ekki að raska jarðminjum, gróðri né dýralífi. Gæta skal þess að framkvæmdir rýri ekki ásýnd svæðisins og landslags.

3.4.1. Jarðminjar, gróður og dýralíf

Vernda skal ásýnd svæðisins, jarðmyndanir, lífríki og gróðurfar. Stefnt skal að því að villustígar og rofabörð verði grædd upp. Nota skal staðargróður við uppgræðslu. Komið verði í veg fyrir jarðvegsrof og gróðureyðingu af völdum ágangs með stýringu umferðar s.s. viðhaldi göngustíga og merkingum. Ef bregðast þarf við jarðvegsrofi verður það gert í samræmi við ákvæði auglýsingar um friðlandið Dyrhólaey.

Standa skal vörð um fuglalíf Dyrhólaeyjar. Stefnt skal að því að halda mink og ref í skefjum til verndar fuglalífi og varpi og strangt eftirlit er nauðsynlegt með æðarvarpinu. Umferð manna, sérstaklega að næturlagi, hefur fælandi áhrif á landrándýr.³⁰ Þeir sem nýtt hafa æðarvarpið í Dyrhólaey hafa haldið ref í skefjum, sbr. kafla 2.2.2. Umhverfisstofnun stefni að því að skoðað verði hvernig best sé að haga veiðum á afræningjum í samstarfi við landeigendur,

³⁰ Erpur Snær Hansen (2019)

bændur og sveitarfélagið og hvort vænlegt sé til árangurs að setja minkahelda girðingu umhverfis lundavarpíð á Lágey. Sjá einnig [kafla 3.6.1](#).

Gæludýr skal hafa í taumi innan friðlandsins þannig að þau trufla síður dýralíf og gesti sbr. reglu [númer 6](#) í kafla 4. Samkvæmt lögum um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum er óheimilt að þeyta flautur, fljúga flugvélum eða vera með annan hávaða að óþörfu í grennd við fuglabjörg.³¹

Aðgerðir:

- ✓ Eyða skal ummerkjum villustíga í friðlandinu. Umhverfisstofnun sjái um framkvæmd þess og fylgist með árangri verksins með myndatöku og skýrslugerð.

3.5. Menningarminjar

Fornleifaskráning á Háey verður uppfærð vegna vinnu við endurskoðun á deiliskipulagi sem gert er ráð fyrir að verði unnið árið 2020. Menningarminjar svæðisins eru nátengdar náttúruverðmætum þess og má benda á að þekking á sögunni eykur á fræðslugildi og heildarvirði svæðisins. Menningarminjar ber að varðveita og stuðla að fræðslu um þær með merkingum og upplýsingum. Sjá einig kafla [3.8.5](#), skilti. Minjastofnun Íslands annast framkvæmd minjavörslu í samræmi við ákvæði laga um menningarminjar.

3.6. Landnotkun

Öll landnotkun innan friðlandsins og á áhrifasvæði þess skal vera í samræmi við friðlýsingarskilmála, aðalskipulag, deiliskipulag og stjórnunar- og verndaráætlun. Sjálfbærni skal höfð að leiðarljósi. Sérfræðingur skal sjá til þess að ástandsmat fyrir svæðið verði gert árlega. Framkvæmdir innan friðlandsins eru háðar samþykki Umhverfisstofnunar sbr. auglýsingu um friðlandið, [viðauki 1](#).

3.6.1. Landbúnaður og veiðar

Hefðbundnar nytjar landeigenda og bænda haldast svo sem verið hefur og kveðið er á um í friðlýsingarskilmálum. Nýting auðlinda skal vera með sjálbærum hætti. Ef tilefni er til mun Umhverfisstofnun leita eftir samstarfi við sveitarfélagið Mýrdalshrepp og bændur við að halda ref í skefjum innan friðlandsins. Þar sem minkur er framandi ágeng tegund er stefnt að því að útrýma mink innan friðlandsins. Notkun skotvopna er hins vegar bönnuð skv. friðlýsingarskilmálum og kemur það í veg fyrir að hægt sé að vinna ref innan friðlandsins. Stefnt er að því að endurskoða friðlýsingarskilmálana og þarf þar að breyta ákvæði um veiðar, sé það ætlunin. Hugsanleg undanþága fyrir notkun skotvopna þyrfti einnig að ná til minkaveiða.

Aðgerðir:

- ✓ Breyting verði gerð í nýjum friðlýsingarskilmálum varðandi veiðar innan friðlandsins.

³¹ Lög um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum nr.64/1994

3.6.2. Kvikmyndataka og ljósmyndun

Kvikmyndataka, ljósmyndun og viðburðir sem skipulagðir eru innan verndarsvæðisins skulu ekki raska gróðri, dýralífi eða upplifun fólks og vera í samræmi við þær reglur sem gilda innan svæðisins. Flug dróna og afmörkun eða lokun svæða innan friðlandsins vegna kvikmyndatöku geta haft neikvæð áhrif á dýralíf, öryggi og upplifun gesta. Draga skal úr þeim áhrifum eins og kostur er með því að fara eftir tilmælum landvarða og framkvæma kvikmyndatökur utan háannatíma dagsins eða eftir leiðbeiningum þar um. Afla skal leyfis Umhverfisstofnunar vegna skipulagðra viðburða og verkefna sem hafa í för með sér hættu á jarðraski, truflun á dýralífi eða truflun umferðar innan verndarsvæðisins, s.s. vegna kvikmyndagerðar, viðburða og samkomuhalds, sbr. [reglu númer 3](#) í kafla 4. Notkun fjarstýrðra flygilda er háð leyfi Umhverfisstofnunar. Sótt er um leyfi á heimasíðu Umhverfisstofnunar.

3.6.3. Ferðaþjónusta og útivist

Dyrhólaey hefur verið vinsæll áfangastaður ferðamanna um árabíl, jafnt sumar sem vetur. Gæta þarf að þolmörkum svæðisins og að ferðaþjónusta þar sé sjálfbær þannig að álag hafi ekki áhrif á verndargildi svæðisins. Ekki er gert ráð fyrir að takmarka fjölda gesta með beinni stýringu en framboð á bílastæðum stýrir umferðinni að nokkru leyti. Stefnt er að því að skoða ávinning þess að bílastæðagjald verði tekið upp. Ekki er leyfilegt að tjalda í friðlandinu eða hafa þar næturdvöl sbr. [reglu nr. 1](#) í kafla 4. Gæludýr skulu vera í taumi, þeim skal haldið innan göngustíga og undir tryggri stjórn þannig að þau trufla síður dýralíf og gesti sbr. [reglu númer 6](#) í kafla 4.

Stuðla skal að ábyrgri markaðssetningu fyrir svæðið og hvetja til ábyrgar ferðahegðunar með tilliti til öryggis gesta og verndunar svæðisins í gegnum upplýsingar og auglýsingar. Stefnt er að því að bæta aðgengi ferðamanna að völdum stöðum og byggja þá upp þannig að þeir veki enn frekari áhuga ferðamanna á umhverfinu og bæti jafnframt öryggi þeirra, sbr. kafla 3.8.2. Umhverfisstofnun stefnir að því að láta vinna þolmarkagreiningu fyrir friðlandið og innviði þess.

Aðgerðir:

- ✓ Unnið verði að gerð þolmarkagreiningar fyrir friðlandið.
- ✓ Skoðaður verði ávinningur þess að taka upp bílastæðagjald.

3.7. Helstu ógnir

Helsta ógn Dyrhólaeyjar er óvarleg umferð manna, gangandi, akandi, siglandi og fljúgandi. Hún getur truflað fuglalífið og valdið tjóni á gróðri og landi. Nauðsynlegt er að stýra umferð um svæðið með það í huga að vernda lífríkið líkt og gert hefur verið síðustu ár sbr. [kafla 2.2.2.](#) Forðast skal að vera með hávaða að óþörfu í grennd við fuglabjörg sbr. [kafla 3.4.1.](#) Landrándýr geta eytt lundavarpi.

3.8. Innviðir og mannvirki

Innviðum og mannvirkjum á svæðinu skal vel við haldið og skulu hæfa þeirri starfsemi sem þar fer fram. Innviðir skulu miða að því að vernda svæðið og bæta aðgengi ferðamanna. Uppbygging innviða skal gera ráð fyrir aðgengi hreyfihamlaðra að ákveðnum svæðum í samræmi við deiliskipulag. Nota skal flokkunarviðmið í [Handbók um merkingar á friðlýstum svæðum](#) varðandi aðgengi fyrir alla. Samræmi skal vera í útliti og hönnun mannvirkja á svæðinu og að þau falli vel að umhverfinu. Reglulegt viðhald skal vera á innviðum.

Góðir og vel hannaðir innviðir eru til þess fallnir að hlífa landinu. Framtíðaruppbygging skal vera í samræmi við deiliskipulag, stjórnunar- og verndaráætlun, stefnu friðlandsins og verndargildi þess.

Bændur hafa farið á hverju ári með girðingum um friðlandið og lagfært þær og gera þeir ráð fyrir að svo verði áfram.³²

Í gildandi deiliskipulagi var gert ráð fyrir gestastofu á Háey í gömlu útihúsi. Það hús hefur fengið annað hlutverk og hafa landverðir svæðisins þar aðstöðu. Ekki er gert ráð fyrir gestastofu á staðnum. Viðhald á þeim húsbyggingum sem eru á svæðinu skal vera gott og til sóma fyrir friðlandið.

Samkvæmt deiliskipulagi er gert ráð fyrir tveimur útsýnisstöðum á Lágey og þremur á Háey. Lokið verður við að koma bundnu slitlagi á bílastæði á Lágey árið 2020. Gert er ráð fyrir að rútur leggi á því bílastæði.

Deiliskipulag fyrir Dyrhólaey var unnið 2005 en gerðar voru breytingar á því fyrir Lágey 2014. Vegna breyttra forsenda er nú einnig þörf á að endurskoða deiliskipulagið fyrir Háey. Stefnt skal að því að í samræmi við deiliskipulag vinni Umhverfisstofnun heildstæða aðgerðaáætlun fyrir svæðið í samstarfi við landeigendur og sveitarstjórn.

Aðgerðir:

- ✓ Umhverfisstofnun láti vinna nýtt deiliskipulag fyrir Háey.
- ✓ Fylgst verði með ástandi innviða og gerðar ráðstafanir um úrbætur eftir því sem þörf er á.
- ✓ Húsbyggingar verði yfirfarnar árlega og lagfærðar eftir þörfum.

3.8.1. Landvarsla

Gert er ráð fyrir heilsárslandvörslu í Dyrhólaey og er aðsetur landvarða í húsnaði á Háey. Landverðir sinna eftirliti, fræðslu og upplýsingagjöf og samskiptum við þá gesti og ferðabjónustuaðila sem nýta sér svæðið. Landverðir gegna mikilvægu hlutverki þegar kemur að öryggi ferðamanna. Með fræðslu og forvörnum er hægt að stuðla að öryggi þeirra. Í húsi landvarða í Dyrhólaey skal öryggis- og neyðarbúnaður að vera til staðar.

³² Eva Dögg Þorsteinsdóttir (tölvupóstur, 21.06.20)

3.8.2. Aðgengi og takmarkanir á umferð

Aðgengi á svæðinu skal vera til fyrirmyndar en ávallt skal horft til verndarsjónarmiða. Koma kann til tímabundinna takmarkana og lokana á umferð um hluta svæðisins til að draga úr hættu á jarðvegsrofi og truflun á varpi, sbr. [reglu númer 7](#) í kafla 4. Frá 1. maí til 25. júní ár hvert er eyjan lokuð umferð frá kl. 19:00 til 09:00 dag hvern á því tímabili til að tryggja næturró í eyinni meðan varptími er í gangi. Milli 09:00 og 19:00 er umferð heimil á vegum og merktum gönguleiðum sbr. reglu [númer 8](#) í kafla 4.

Stefnt skal að því að hluti göngustíga frá bílastæði á Lágey verði hannaður með aðgengi hreyfihamlaðra í huga. Deiliskipulagið á Háey verður endurskoðað 2020, sbr. kafla [3.8](#).

Stefnt er að því að kanna hvort fýsilegt sé að setja upp fasta útsýnissjónauka í Dyrhólaey en slíkt myndi auðvelda aðgengi og auka upplifun ferðamanna, án þess að trufla fuglalífið. Einnig er stefnt að því að kanna ávinning þess að reisa fuglaskoðunarhús í Lágey með það að markmiði að gefa ferðamönnum færi á að skoða og mynda lundann, og aðra fugla, á stuttu færi en hlífa honum um leið við ágangi manna. Kríu hefur fækkað mikið og verður hún fyrir mikilli truflun af umferð. Stefnt er að því að mat verði lagt á hvernig beina megi umferð ferðamanna frá varpstöðum æðarfugls, kríu og lunda sbr. minnisblað fuglafræðings.³³

Aðgerðir:

- ✓ Umhverfisstofnun láti gera útsýnisstað á Lágey í samræmi við deiliskipulag.
- ✓ Kannaðir verði möguleikar á uppsetningu útsýnissjónauka og fuglaskoðunarhúss í friðlandinu.

3.8.3. Vegir og bílastæði

Ekki er gert ráð fyrir breytingum á vegi sem liggur að friðlandinu. Meginmóttökusvæði friðlandsins verður á Lágey og er stefnt að því að laga bílastæðið þar 2020. Vegur upp á Háey er í slæmu ástandi og þarfnast lagfæringar. Gert er ráð fyrir því að hann verði áfram einungis ætlaður fjórhjóladrifsbílum en annarri umferð verði beint á bílastæðið á Lágey. Þeir sem erfitt eiga með gang geti þó ekið upp á Háey.

Þétt við veginn sem liggur upp á Háey er lítill tjörn þar sem ýmsar tegundir fugla halda sig eða hafa viðkomu en umferð manna truflar fuglalífið. Tryggja skal, eins og hægt er, að umferð trufli ekki fuglalífið og að bílar stöðvi ekki við tjörnina.

Aðgerðir:

- ✓ Lokið verði við frágang bílastæðis og umhverfis snyrtihúss á Lágey.

3.8.4. Göngu-, reið- og hjólaleiðir

Gönguleiðir í Dyrhólaey skulu vera í samræmi við friðlýsingaskilmála, gildandi deiliskipulag og stjórnunar- og verndaráætlun. Göngustígar skulu vera vel merktir, öruggir og með besta

³³ Erpur Snær Hansen (2019)

fáanlegu undirlagi þannig að gestir svæðisins fylgi þeim en gangi ekki utan þeirra. Villustígar verði afmáðir. Hluti göngustíga á Lágey er aðgengilegur fyrir alla og er stefnt að því að ganga frá tengingu þeirra við bílastæði, sbr. [kafla 3.8.2](#). Gestir skulu fylgja gönguleiðum og virða lokanir og merkingar sem þar kunna að vera. Merkingar vegna öryggissjónarmiða og vegna gróðurverndar skulu vera skýrar þar sem ekki er gert ráð fyrir umferð gangandi fólks. Til verndar lífríki er óheimilt að vera á reiðhjólum utan vegslóða sbr. [reglu númer 5](#) í kafla 4. Einnig er óheimilt að fara á hrossum utan vegar, [reglu númer 4](#) í kafla 4 og lausaganga hrossa er bönnuð skv. friðlýsingaskilmálum.

Aðgerðir:

- ✓ Umhverfisstofnun heldur við og setur upp merkingar vegna gróðurverndar og öryggissjónarmiða eftir þörfum.
- ✓ Lokið verði við gerð göngustígs, með aðgengi fyrir alla á Lágey.
- ✓ Göngustígum sé vel við haldið og ummerkjum um aflagða stíga eytt. Umhverfisstofnun sjái um framkvæmd þess og fylgist með árangri verksins með myndatöku og skýrslugerð.

3.8.5. Skilti

Stefnt skal að því að gestum verði ljóst að þeir eru á friðlýstu svæði og að þar gildi ákveðnar umgengnisreglur. Skilti og merkingar verði í samræmi við *Handbók um merkingar á friðlýstum svæðum* þannig að ásýnd staðarins verði heildræn og rýri ekki upplifun gesta.

Innan verndarsvæðisins skulu vera fræðsluskilti sem upplýsi um náttúrufar og menningarminjar svæðisins og þær umgengnisreglur sem þar gilda. Tilgangur þeirra er jafnframt að bæta öryggi gesta og upplýsa um góða og örugga ferðahegðun. Skilti eru upplýsandi og fræðandi en gæta þarf hófs í fjölda þeirra og vanda staðsetningu þeirra. Tvö ný skilti eru til staðar og verða sett upp sumarið 2020. Stefnt er að því að Umhverfisstofnun, í samstarfi við landeigendur og aðra sem málið varðar, geri lista yfir skilti sem æskilegt er að sett verði upp og áætlun um vinnslu þeirra og uppsetningu.

Aðgerðir:

- ✓ Sett verði upp upplýsinga- og fræðsluskilti um friðlandið og umgengnisreglur.

3.8.6. Úrgangur

Stuðla skal að góðri umgengni gesta með vitundarvakningu um ábyrga ferðamennsku. Sorptunnur verða ekki settar upp innan marka friðlandsins. Gestir svæðisins skulu taka með sér úrgang og losa sig við hann á viðeigandi stað.

3.9. Öryggismál

Öryggi gesta og starfsmanna skal tryggt sem best í Dyrhólaey. Umhverfisstofnun skal stuðla að slysaförvörnum meðal gesta með merkingum og öðrum upplýsingum samhliða framkvæmdum við göngustíga og útsýnisstaði á svæðinu. Gestir svæðisins skulu upplýstir um hættur á svæðinu, sérstaklega yfir vetrartímann, með tilsögn frá landverði og skiltum þar

að lútandi. Upplýsingum varðandi óhöpp og slys skal safnað saman og þær greindar og metið hvort og hvernig hægt er að koma í veg fyrir að slíkt endurtaki sig. Starfsmenn Umhverfisstofnunar skulu vera vel að sér í skyndihjálp og vera ávallt með fyrstuhjálpar búnað til taks.

Öryggisáætlun friðlýstra svæða í umsjón Umhverfisstofnunar verði höfð til hliðsjónar við öryggismál í Dyrhólaey. Leggja skal áherslu á að gestir svæðisins virði merkingar, fylgi göngustígum og finni fyrir öryggi.

Aðgerðir:

- ✓ Umhverfisstofnun staðfæri öryggisáætlun friðlýstra svæða stofnunarinnar fyrir Dyrhólaey.
- ✓ Tryggt skal að öryggisáætlun sé ávallt uppfærð samkvæmt nýjustu upplýsingum.
- ✓ Öryggi ferðamanna verði sérstaklega vaktað í ljósi hrún- og hraphættu. Landvörður mun vakta stíga og mannvirki reglulega m.t.t. öryggismála og gera viðeigandi ráðstafanir hverju sinni.

3.10. Fræðsla og kynning

Upplýsinga- og fræðsluefni um náttúru- og menningarminjar friðlandsins skulu vera aðgengilegar almenningi ásamt þeim umgengisreglum sem gilda á svæðinu. Upplýsingar skulu settar fram á skýran og auðskilinn hátt og stuðla að því að fólk læri að meta, skilja og tengjast náttúru- og menningarminjum svæðisins sem verið er að vernda og þannig stuðla að góðri umgengni.

Stefnt skal að því að nýta þá tækni sem í boði er hverju sinni til að koma upplýsingum og fræðslu á framfæri svo sem með rafrænum lausnum eða öðru sem kann að henta. Sérfræðingur og landverðir verði reiðubúnir að veita fræðslu til samfélagsins um náttúru og náttúruvernd eftir því sem við verður komið.

Aðgerðir:

- ✓ Heimasíða um svæðið verði lagfærð á vef Umhverfisstofnunar.
- ✓ Heimasíða um svæðið á vef Umhverfisstofnunar verði uppfærð reglulega.

3.11. Mönnuð og fjarstýrð loftför

Flugumferð er háð takmörkunum sem fram koma í Flugmálahandbók. Til verndar lífríki friðlandsins er óheimilt að lenda þylum og öðrum mönnuðum loftförum innan friðlandsins nema að fengnu leyfi Umhverfisstofnunar, sbr. [reglu númer 1](#) í kafla 4. Dyrhólaey er fjölsóttur ferðamannastaður og fuglavarp er í eygni og sjávarhömrum. Til að valda sem minnstri truflun og til verndar lífríkinu er jafnframt óheimilt að nota fjarstýrð loftför innan friðlandsins nema með leyfi Umhverfisstofnunar, sbr. [reglu númer 2](#) í kafla 4. Undanskilið banninu eru leitar- og björgunaraðgerðir og starfsemi Landhelgisgæslunnar, sbr. reglugerð nr. 60/1998 og reglugerð nr. 1185/2012. Leyfishafar skulu ávallt leita sér upplýsinga um gildandi [reglur](#) um starfrækslu fjarstýrðra loftfara og leita leyfis Samgöngustofu í samræmi við þær reglur.

Aðgerðir:

- ✓ Reglur um notkun fjarstýrðra loftfara, s.s. flygilda, verði aðgengilegar í friðlandinu.

3.12. Rannsóknir og vöktun

Samkvæmt 74. gr laga um náttúruvernd ber Náttúrufræðistofnun Íslands ábyrgð á vöktun lykilþátta íslenskrar náttúru að því marki sem hún er ekki falin öðrum stofnunum. Stofnunin á að vinna heildstæða áætlun um vöktun og skipuleggja framkvæmd hennar. Jafnframt á Náttúrufræðistofnun að vinna vöktunaráætlun fyrir friðlýst svæði í samráði við Umhverfisstofnun sem skal vera hluti stjórnunar- og verndaráætlunar viðkomandi svæðis. Náttúrufræðistofnun í samstarfi við Umhverfisstofnun munu á næstu árum útbúa vöktunaráætlanir fyrir friðlýst svæði samhliða vinnu Náttúrufræðistofnunar við gerð heildstæðrar vöktunaráætlunar fyrir lykilþætti íslenskrar náttúru. Sú vinna hófst árið 2017 og er ekki lokið. Vöktunaráætlun fyrir lykilþætti íslenskrar náttúru mun fela í sér forgangsröðun og áherslur í vöktun á hverju svæði fyrir sig. Þar mun m.a. koma fram hvaða svæði verða sett í forgang og hvað á að vakta á hverju svæði fyrir sig. Ekki er búið að vinna vöktunaráætlun fyrir Dyrhólaey en þegar því er lokið mun hún verða viðauki við þessa stjórnunar- og verndaráætlun.

Náttúrustofa Suðurlands hefur stundað vöktun á bjargfugli í Dyrhólaey og er gert ráð fyrir að svo verði áfram. Björgin eru heimsótt tvisvar í júní og einu sinni í lok júlí.³⁴

Umhverfisstofnun mun óska eftir því við þá aðila sem stunda rannsóknir á verndarsvæðinu að niðurstöður þeirra verði sendar til stofnunarinnar sem er heimilt að birta þær á heimasíðu svæðisins á vef Umhverfisstofnunar.

Aðgerðir:

- ✓ Niðurstöður rannsókna verði aðgengilegar á heimasíðu svæðisins á vef Umhverfisstofnunar.
- ✓ Verndarsvæðið verði vaktað í samræmi við vöktunaráætlun Náttúrufræðistofnunar Íslands.

³⁴ Erpur Snær Hansen (tölvupóstur 29.06.20)

4. Sérstakar reglur um umferð og dvöl

Sérstakar reglur um umferð manna og dvöl í friðlandinu Dyrhólaey sem settar eru í samræmi við ákvæði 2. mgr. 81. gr. laga nr. 60/2013 um náttúruvernd eru eftirfarandi:

1. Ekki er heimilt að hafa næturdvöl innan hins friðlýsta svæðis sbr. [kafla 3.6.3](#). Þylum og öðrum mönnum loftförum er óheimilt að lenda innan friðlandsins, nema að fengnu leyfi frá Umhverfisstofnun, sbr. [kafla 3.11](#). Undanskilið banninu eru leitar- og björgunaraðgerðir og starfsemi Landhelgisgæslunnar, sbr. reglugerð 60/1998 og reglugerð 1185/2012.
2. Notkun fjarstýrðra loftfara er bönnuð nema með leyfi Umhverfisstofnunar, sbr. [kafla 3.11](#). Undanskilið banninu eru leitar- og björgunaraðgerðir og starfsemi Landhelgisgæslunnar, sbr. reglugerð 60/1998 og reglugerð 1185/2012.
3. Kvikmyndataka, ljósmyndun og viðburðir sem geta haft áhrif á lífríki friðlandsins eða truflað gesti eru háðir leyfi Umhverfisstofnunar sbr. [kafla 3.6.2](#). Sama gildir um notkun fjarstýrðra loftfara. Stofnuninni er heimilt að setja skilyrði þegar slík leyfi eru veitt.
4. Óheimilt er að fara á hrossum utan vega sbr. [kafla 3.8.4](#).
5. Hjólreiðar eru einungis heimilar á vegum, sbr. [kafla 3.8.4](#).
6. Gæludýr skulu vera í taumi innan friðlandsins þannig að þau trufla síður dýralíf og gesti sbr. [kafla 3.6.3](#) og [kafla 3.4.1](#).
7. Umhverfisstofnun getur takmarkað umferð tímabundið á viðkvæmum svæðum þar sem hættu er á jarðvegsrofi og gróðurskemmdum eða vegna truflunar á fuglalífi sbr. [kafla 3.8.2](#).
8. Frá 1. maí til 25. júní ár hvert er eyjan lokuð umferð frá kl. 19:00 til 09:00 dag hvern á því tímabili. Milli 09:00 og 19:00 er umferð heimil á vegum og merktum gönguleiðum sbr. [kafla 3.8.2](#).

Heimildir

Aagot V. Óskarsdóttir (ritstj. (2011). *Náttúruvernd - Hvítbók um löggjöf til verndar náttúru Íslands*. Reykjavík: Umhverfissráðuneytið.

Ástandsmat áfangastaða innan friðlýstra svæða. Skýrsla Umhverfisstofnunar 2018.
<https://ust.is/library/Skrar/Einstaklingar/Nattura/>

Bjarni F. Einarsson. (2000). *Fornleifaskráning vegna deiliskipulags við Dyrhólaey í Mýrdalshreppi, V-Skaftafellssýslu*. Fornleifafræðistofan.

Erpur Snær Hansen. (2019). *Fuglalíf í Dyrhólaey sumardaginn fyrsta 25. apríl 2019. Tillaga að opnunartíma árið 2019*. Minnisblað. Náttúrustofa Suðurlands.

Erpur Snær Hansen. (2020). *Fuglalíf í Dyrhólaey 16. apríl 2020. Tillaga að opnunartíma árið 2020*. Minnisblað. Náttúrustofa Suðurlands.

Erpur Snær Hansen og Ingvar Atli Sigurðsson. (2012). *Úttekt á fuglalífi í Dyrhólaey 2012*. Náttúrustofa Suðurlands.

Fornleifanevnd. (1990). *Skrá um friðlýstar fornleifar, fyrsta útgáfa 1990*. Sótt 13.2. af: <http://www.minjastofnun.is/media/skjol-i-grein/fridlysingaskra-med-vidbotum.pdf>

Kristinn Haukur Skarphéðinsson, Bogný Katrínardóttir, Guðmundur A. Guðmundsson og Svenja N.V. Auhage. (2016). *Mikilvæg fuglasvæði á Íslandi*. Fjölrit Náttúrufræðistofnunar Nr. 55. 295 s.

Landslag. (2005). *Dyrhólaey í Mýrdalshreppi, deiliskipulag, greinargerð*. Sótt 13. febrúar 2020 af <https://www.vik.is/Stjornsysla/09-Skipulags-byggingarmal/Deiliskipulag/Dyrholaey/Deiliskipulag%2030-10-2005.pdf>

Landslag. (2014). *Mýrdalshreppur Dyrhólaey Deiliskipulagsbreyting*. Umhverfisstofnun.

Lög um menningarminjar nr. 80/2012

Lög um náttúruvernd nr. 60/2013

Lög um vernd, friðun og veiðar á villtum fuglum og villtum spendýrum nr. 64/1994

Mikilvæg fuglasvæði á Íslandi. Sótt af: http://utgafa.ni.is/fjolrit/Fjolrit_55.pdf

Minjavefsjá. Sótt 13.2. af <https://www.map.is/minjastofnun/#>

Náttúrufræðistofnun Íslands. (2018). *Válisti fugla 2018*. Sótt af: <https://www.ni.is/midlun/utgafa/valistar/fuglar/valisti-fugla>

Stjórnartíðindi B, nr. 101/1978. Auglýsing um friðlýsingu Dyrhólaeyjar, Dyrhólahreppi, Vestur-Skaftafellssýslu.

Umhverfisstofnun. (2014). *Dyrhólaey. Verndar- og stjórnunaráætlun 2014-2023*.

VSÓ Ráðgjöf. (2012). Aðalskipulag Mýrdalshrepps 2012 – 2028. Sótt 19. 2. Af <http://skipulagsaetlanir.skipulagsstofnun.is/skipulagvefur/DisplayDoc.aspx?itemid=05635060411983371108>

VSÓ Ráðgjöf – umhverfisskýrsla. (2012). Sótt 19.2. af <http://skipulagsaetlanir.skipulagsstofnun.is/skipulagvefur/DisplayDoc.aspx?itemid=06635061217776326458>

Yann Kolbeinsson, Þorkell Lindberg Þórarinsson, Cristian Gallo, Erpur Snær Hansen, Jón Einar Jónsson, Róbert Arnar Stefánsson, Sindri Gíslason og Arnþór Garðarsson. (2019). *Vöktun bjargfuglastofna á Íslandi 2017-2019*. NNA-1906. Náttúrustofa Norðausturlands. Húsavík. Sótt af vef 24.02.20 <https://www.ust.is/library/sida/Veidi/V%C3%B6ktun%20bjargfugla%202019.pdf>

Þorsteinn Jósefsson og Steindór Steindórsson. (1980). *Landið þitt Ísland*. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Viðauki I

Stj.tíð. B, nr. 101/1978.

Sérprentun nr. 336.

Auglýsing um friðlýsingu Dyrhólaeyjar, Dyrhólahreppi, Vestur-Skaftafellssýslu.

Samkvæmt heimild í 24. gr. laga nr. 47/1971 um náttúruvernd hefur [Umhverfisstofnun] fyrir sitt leyti ákveðið að friðlýsa Dyrhólaey, Dyrhólahreppi, Vestur-Skaftafellssýslu, og er eyjan friðland.

Mörk friðlandsins: Að vestan hugsuð lína úr fjöruborði við eyjuna 5 m vestan Hildardrangs. Þaðan boglína 50 m frá brekku- eða bergrotum allt austur að Útfalli, þó vel norðan jökulurðarinnar norður af vestanverðri Lágey. Síðan ræður Útfallið til sjávar en að sunnan sjávarströnd að vesturmörkum við Hildardrang. Friðlýsingarákvæðin gilda einnig um Arnardrang við Útfallið, svo og alla dranga og sker út af Dyrhólaey.

Um friðlandið gilda þessar reglur:

1. Mannvirkjagerð og jarðrask er óheimilt án leyfis [Umhverfisstofnunar]. Mannvirkjum, sem á friðlandinu eru, skal vel við haldið.
2. Hefðbundnar grasnytjar bænda í Dyrhólahreppi fá að haldast. Heildarfjöldi búfjár skal vera í samræmi við beitarþolsrannsókn sem Rannsóknastofnun landbúnaðarins lætur gera. Öll beit er þó bönnuð fyrir 25. júní ár hvert og óheimilt er að halda stórgripum til beitar þar. Skal friðlandið girt fjárheldri girðingu. Aburðargjöf og uppgræðsla lands skal fara fram í samráði við náttúruverndarnefnd Vestur-Skaftafellssýslu.
3. Óheimilt er að skaða eða trufla dýralíf á hinu friðlýsta svæði. Hefðbundnar nytjar bænda í Dyrhólahreppi á æðavarp, fýl og lunda fá þó að haldast svo sem verið hefur. Notkun skotvopna er bönnuð í Dyrhólaey og næsta nágrenni.
4. Almenni er heimil för um eyjuna í lögmætum tilgangi en leyfi þarf til að tjalda. [Umhverfisstofnun] getur þó takmarkað ferðir þangað á tímabilinu 1. maí til 25. júní. Akstur utan vega er bannaður. Umferð með hesta er heimil um eyjuna og stutt áning þar en lausaganga hesta er bönnuð. [Umhverfisstofnun] getur falið sérstakri umsjónarnefnd umboð sitt.

Til undanþágu frá reglum þessum þarf leyfi [Umhverfisstofnunar] eða þess sem fer með umboð stofnunarinnar.

Um viðurlög vegna brota á reglum þessum fer eftir ákvæðum náttúruverndarlaga.

Ráðuneytið er samþykkt friðlýsingunni sem tekur gildi við birtingu þessarar auglýsingar í Stjórnartíðindum.

Menntamálaráðuneytið, 2. febrúar 1978.

Vilhjálmur Hjálmarsson

Birgir Thorlacius

Viðauki II

Viðauki III

Tafla 1. Gróðurfar í friðlandinu Dyrhólaey skv. vistgerðakorti Náttúrufræðistofnunar Íslands, helstu tegundir.³⁵

Tegund	Verndargildi	Á lista Bernarsamnings
Graslendi: Grasengjavist	Hátt	Já
Moslendi: Hraungambravist	Lágt	Nei
Mólandi: Lyngmóavist Starmóavist Víðikjarrvist	Miðlungs Miðlungs Mjög hátt	Já Nei Já
Skriður og klettur: Ljónslappaskriðuvist Urðarskriðuvist	Lágt Miðlungs	Já Já
Votlendi: Gulstararflóavist Hossanálarvist Rekjuvist Starungsmýravist	Mjög hátt Miðlungs Miðlungs Mjög hátt	Já Já Já Já
Melar og sandlendi: Grasmelavist	Lágt	Nei
Strandlendi: Grashólavist Sandstrandarvist Sjávarkletta- og eyjavist	Hátt Lágt Hátt	Já Nei Já
Grýttar fjörur: Hrúðurkarlafjörur	Lágt	Já
Setfjörur: Líflitlar sandfjörur	Lágt	Já

³⁵ <http://vistgerdakort.ni.is/>

Viðauki IV

Samráðsaðilar

Við gerð stjórnunar- og verndaráætlunar var haft samráð við landeigendur, sérfræðinga og stofnanir eftir því sem tilefni var til.

Eftirtaldar stofnanir, félagasamtök og einstaklingar fengu einnig sent bréf vegna vinnu við stjórnunar- og verndaráætlunina:

~ Umhverfis- og auðlindaráðuneyti	~ Hafrannsóknastofnunin
~ Náttúrufræðistofnun Íslands	~ Isavia
~ Náttúrustofa Suðurlands	~ Katla Geopark
~ Rannsóknarsetur Suðurlands	~ Kötlusetur
~ Minjastofnun Íslands	~ Landgræðslan
~ Minjavörður Suðurlands	~ Landvernd
~ Björgunarsveitin Víkverji	~ Lögreglan á Suðurlandi
~ Dynskógar, sögufélag Vestur-Skaftfellinga	~ Markaðsstofa Suðurlands
~ Eva Dögg Þorsteinsdóttir	~ Náttúruverndarsamtök Íslands
~ Ferðafélag Íslands	~ Náttúruverndarsamtök Suðurlands
~ Ferðafélag Mýrdælinga	~ Samgöngustofa
~ Ferðafélagið Útivist	~ Samtök ferðaþjónustunnar (SAF)
~ Ferðamálastofa	~ Skipulagsstofnun
~ Félag hópferðaleyfishafa	~ Skógræktarfélag Íslands
~ Félag leiðsögumanna	~ Slysavarnarfélagið Landsbjörg
~ Fiskistofa	~ Vegagerðin
~ Flugmálafélag Íslands	~ Vegagerðin, þjónustusvið
~ Fuglavernd	